
OPENBARING

DOOR

WILLEM EVERS

Slechts vermoedens van lente zwierven door de halfdonkere rouwkamer, met drie hoge, thans gedekte ramen in vreemd star gestaar nu, uitziende op de Zaterdagavondstraat van de kleine stad.

Paul en tante To zaten in de twee fauteuils bij het raamtafeltje, zwijgend in de doodsche beklemming van dit laat-weeksche uur. Liesje en Broer, zijn kinderen, waren zoo juist naar bed gebracht.

Deze oogenblikken alleen hielden nog vast de week van zijn onheil. Morgen zou het weer zijn: verleden week stierf ze, verleden week begroef ik ze, Gré, mijn vrouw . . . .

Vertrouwd geluid van kalm-wandelende menschen, rustig in Zondagsverwachten, een enkele fietsbel, soms scheurend auto-gesnerp . . . . in hun sfeer drong het door als uit andere wereld, vèr van hen weg, tóch het „gewone” bestaan, dat ook zij geleefd hadden tót de scheuring.

Tante To poogde zich in te denken, wát dit moest zijn voor haar zwager. Bang voor deze langzaam wegduisterende sfeer, waarin doodsverschrikking nog nà te gieren leek in alle hoeken, toch niets zeggen willend, omdat Paul zóó tot rust te komen scheen na zijn hartstochtelijk-wilde smart-uitbarsting bij Gré's dood. Wat kon zij er ook van begrijpen, enkele jaren pas verloofd met Ben . . . . o ja, vreeselijk zou het zijn als hij weggenomen werd . . . . maar het zich tot in de diepte doordenken, kòn ze niet. En dan: Paul was getrouwd

geweest, had kinderen. Mannen leden zoo heel anders, voelden zoo gansch verschillend. Niet storen nu maar, tot rust moest hij komen, desnoods moest zij daarvoor haar eigen angst in dit weinige licht verduren.

In Pauls gedachten hing nog als een zware versombering het leed. Het sloot alles af, en begroef de toekomst. Zonder Gré verder gaan was zonder zon leven. Hoe moest het? Hoe kòn het met de kinderen, zesjarige Liesje en driejarige broer? Waarom was God niet genadig geweest? Hoeveel oude besjes of tanige tantes leefden er zonder noodzaak, bléven leven, lāng, én ongelukkig. En zoo'n frissche jonge vrouw, zoo'n schāt, van nog zoo prachtig-blanke jeugd, zijn van jongs-af beminde Gré werd door een ingewandsziekte, zóó, in enkele dagen neergeveld. Onmogelijk! Zijn nagels groeven in het handenvleesch. Nee, hij droomde niet. O, het drukte te zwaar, hij dwong zich tot kalmte voor de kinderen overdag, nu voor Toos. Maar hij hield het niet uit, hier langer te zitten, nu lente joeg ook in zijn lijf. Hij schoot óp uit zijn peinshouding.

— Toos, zou jij morgen de kinderen willen verzorgen?

Ze schrikte van dien hulpeloozen blik uit zijn star-blauwe oogen . . . .

Als hij maar niet . . . .

— Zeker, Paul. Wou je weg?

— Ja, ik ga morgen er eens uit . . . . 't Benauwt me allemaal zoo . . . .

Ongerust zag ze hem aan. Wat ging hij doen? Maar ze vroeg niets. Toch: Werd dat niet gevaarlijk, hem alleen te laten gaan? Moest ze niet trachten hem hier te houden?

— Morgen komen er misschien nog menschen . . . . rouwbezoek . . . .

Zou je niet beter . . . . ?

— Dānk je! . . . . Bā! Al die lui, wat voelen ze er van, wat hebben ze er mee te maken?

Hij rukte aan zijn boord, als klemde hem die op de keel.

To zat stom. Een snik leken zijn woorden; ze krampte nog na in de kamer. Nee, dit was geen man die tot rust ging komen.

— Als je eens naar de kerk ging morgen. 't Is Zóndag!

— Dat kàn ik niet. Twee weken geleden zat ik er nog met Gré . . . .

Gesmoord huilde hij als een kind. Zoo'n innig medelijden kreeg

To met hem. Even die kop streelen, iets van troost trachten te brengen! Ze ging op hem toe.

— Kom nou, Paul.

Ze kón hem niet zien weenen, een mán! Zacht streek ze haar hand over zijn donkere haar.

— Ja, je hebt gelijk, To. Ik dânk je wel voor wat jij bent en doet, voor mij en de kinderen.

Hij drukte haar hand. Zoals ze daar stond herinnerde ze hem aan Gré, diezelfde ranke gestalte, jonger en lichter, diezelfde fijne neus boven den weeken mond. Weer laaide de verterende vlam van het leed hoog in hem op.

— Laat me morgen maar gáán . . . . Nee, ik . . . . eh . . . . je hoeft niet bang te zijn, morgenavond ben ik terug.

Hij begreep haar angst. Maar dàt, geen oogenblik dacht hij er over, dat kwam alleen in boeken voor, jezelf den dood injagen als je vrouw gestorven was.

To zat weer in haar stoel, opgelucht en gerustgesteld.

— Ik zal dan morgen met de kinderen maar een wandeling maken . . . . De schapen hebben het wel noodig.

— Ja, doe dat. Zeg maar, dat ik plotseling op reis moest . . . .

— Ga je dan al zóó vroeg weg morgen?

— Ja, vóór ze wakker zijn. Ik kan toch niet slapen.

Hij zei niet dat hij Liesje niet kon zien, morgen vroeg, om niet heel den dag aangekeken te worden door haar donkerbruine oogen, waarin die van Gré hem zochten.

Hun praten had de benauwing van de drukkende rouwdonkerte wat verlicht. To dorst nu weg te gaan.

— Dan stap ik maar op, en ben morgen vroeg weer terug.

— Goed. Misschien ben ik al weg dan. Maar je hebt den sleutel.

Hij liet haar uit door de leege gang.

— Jij bent een schat, dat je me zóó helpt, zei hij warm, bij hun stillen groet.

In den ongerepten Zondagmorgen haalde hij zijn fiets uit de schuur achterin den tuin. De motor stond nog met het zijspan. Nadat hij er, met Gré er in, mee uit was geweest, had hij dien niet meer ge-

bruikt. Nu nam hij de fiets maar. Dan was je niet aan een trein gebonden. Er uit moest hij, waarheen gāf niet, maar wēg, Delft uit, de natuur in. Ruimte, wijdheid om zich voelen na dien beklemmenden worggreep van de smart. Heel een dag alleen zijn, verwerken wat was geschied, tot klaarheid komen met zijn eigen duistere zelf.

Werktuiglijk trapte hij den kant naar de duinen heen. O, welk een lente ontwaakte weer om hem heen. Paschen lag al enkele weken áchter. Opstanding! Maar Gré was begraven. Leek het geen hoon? Hij ademde enkele keeren diep om de weer ópsteigerende snikken te bedwingen. Gelijkmatic trapte hij door. Het leek hem of hij plotseling weer teruggevoerd was in zijn jeugd, toen hij ook alléén zwierf. Hoe had Gré zijn leven begrepen, zijn eenzaamheid vervuld. Háár blonde jongen was hij voor Gré gebleven, ook nu nog, als dertiger toch reeds. Dertig! Nòg aan het begin van het leven. Toch reeds aan het eind van het hare. Een leegte leek met hem mee te trekken, ook nu in dit zuivere morgenlicht van den rijzenden lentedag. Nooit meer te vervullen leegte! Hertrouwen wilde hij niet, nóóit. Gré, die schat, had hem op haar sterfbed geraden, het wèl te doen. Ze dacht alléén aan hem, wist, hoe moeilijk het voor een hartstochtelijke natuur als de zijne, zoo'n kinderlijk naar liefde verlangende ook nog, zou vallen zonder vrouw verder te gaan. Bijna kwaad van verontwaardiging, toch begrijpend ook daarin haar liefde, had hij dit zich dwingend tot zacht zijn, afgewezen. Dat mócht ze niet denken, dat hij ooit een andere nemen zou, ... tenzij voor de kinderen. Dof had hij dit er aan toegevoegd. Nu, op den weg naar Loosduinen, links en rechts weilanden waarboven leeuweriken, trillend hun jubel, stegen, vèr wat boomgroepen en kerkspitsjes . . . . dacht hij na over dat laatste. To kon immers niet altijd voor zijn kinderen zorgen . . . . een huishoudster . . . . ja, voor eten koken en het huis schoon houden, nièt voor zijn meisje en jongen. Een juf dan? Kon die móeder zijn? En zelf een taak van vader én moeder vervullen, dat was *te* zwaar voor hem. En de tijd, waar haalde hij den tijd vandaan. Zijn drukke meubelzaak eischte gierig elken dag. Wāt stond er deze week niet te doen, nu hij geen hand aan het werk geslagen had de laatste dagen, alles maar aan den meesterknecht en den boekhouder overgelaten. Dróng het leven hem niet om een

moeder voor zijn kinderen te zoeken? O Gré, waarom ben je weggegaan, kreunde hij, zijn oogen glansvochtig. Hij schudde zijn hoofd als in nietbegrijpen. Melkwit stond de hooge hemelkoepel over hem gestolpt. O, die wijdheid van Gods ongemeten eeuwicheden. Het verruimde hem, deed zijn ziel ontstijgen aan de plettende zwaarte van de dagenlange beklemming. Iets als rust ging er wonen in zijn wezen, en toen hij bij Kijkduin in een delling lag, waar van veraf zeeruisch tot hem overzong, kon hij kalm blijven staren den ruimen hemel in. Maar ergens in een donkeren hoek lag vertwijfeling te wachten. De rust was ook te plotseling om blijvend-echt te zijn, en ze kromp in door den groei van dat andere. Toen ook sprong gejaagde onrust weer op, hij moest weg weer en zwierf verder langs zee, at in een restaurant waar veel druk gedoe van uitgaansmensen die lente vieren, hem hinderde. Vroeger als ze uit Rotterdam fietstochtjes maakten, naar zee, hadden ze hier gerust. En plotseling voelde hij verlangen, naar die stad te gaan, zijn geboorteplaats. Dáár tot rust komen waar zijn jeugdherinneringen lagen. Met een omweg, om Delft te vermijden, reed hij er heen. Het was wel een eind, maar liever deed hij dit, dan in een trein tusschen drukke mensen te gaan zitten. Welk een vreemde Zondag ook! Nooit had hij héél zoo'n langen dag alléén rondgedoold, stil in eigen zielsleven teruggetrokken. Maar immers alles lag omgewoeld en heel zijn wezen verscheurd. Het leven, wat was het? De dood? Hijzelf? Gré? Alle menschelijk gewerk en gewoel, wát beteekende en bedoelde het? Niets in de natuur dat antwoordde. O, hij werd bang van dat zwijgen, heel den dag.

In den avondschemer doolde hij rond in Rotterdam, langs de Zondagsrustige havens met de teergroen uittoppende boomen — zijn fiets had hij ergens gestald. Snel donkerde hier in de stad de lentige dag weg. Hoe kende hij dat alles van jongsaf, hoe vertrouwd nam het hem weer op. En toch, door die kalmeering heen, die hij weldadig ondervond, bleef iets roepen. Dat verklankte zich in den sonoren klokkeroep van de Groote Kerk. O, dáárheen! Op het plein bleef hij luisteren naar den zingzang van de gonzende luiing. De klok wees bij zevenen. Van vroeger herinnerde hij zich: dan begon „het gebed,” de traditioneele Zondagavonddienst. Met de

weinige menschen ging hij binnen, nam plaats in de zacht-gebogen oplopende heerenbanken, ervoer de weldoende rust door zijn lichaam en de wijding van de hooge kathedraal. Met een klein groepje menschen, nietig-verloren in de wijde ruimte, luisterde hij naar de bewogen stem van den prediker. O, dat menschelijke, dat worstel-zware, zich uitend in gebed en preek. „Hij hield zich vast als ziende den Onzienlijke.” Mozes, de volksleider. Paul voelde iets als troost opstijgen in zijn wezen. Wat zijn daglange tocht in de natuur voorbereid had, scheen hier te zullen komen. Den Onzienlijke moest hij óók zien om houvast te hebben in ál zijn ongeluk. Hoog, langs de hooge pilaren schemerde het laatste avondlicht weg. Boven de menschen gloeiden de lampen. Vreemd, dat zóó'n prediker, in de kracht van zijn leven, maar door zóó enkelen in de groote stad werd beluisterd. Mozes moest leeren wachten, lijden en dulden. En dat kon hij alleen door den Onzienlijke te zien, Wiens wegen ook zijn in het onzienlijke, achter de dingen.

Dit uur werd hem van bijzondere schoonheid: de avondlijke sfeer, het gevoelde orgelspel, de eendracht in het gezamenlijk luisteren dier menschen, iets als de gemeenschap der heiligen, en de preek, de troostpreek, een gebòren preek, want diep-innerlijk doorleefd, en eeuwigheid-doorruischt.

Toen hij naar huis reed, de Schie langs met drukte van snorrende auto's en ronkende motoren langs zich, scheen hem de felheid van zijn leed wat verzacht, kon hij stiller, meer berustend mijmeren over Gré. O, wat wás dit lichamelijk leven eigenlijk? Immers niet het wezenlijk menschbestaan? Dát was met Christus verborgen in den Onzienlijke, Dien Gré nu zag van aangezicht tot aangezicht. Maar hem kwam de droeve levensnoodzaak herinneren aan morgen en overmorgen, aan héél zijn verder leven . . . . zónder haar. Of tóch met haar, maar dan door Christus die alles en allen immers vereenigde? Dan nóg minder mocht hij denken over een ándere moeder zoeken voor de kinderen. Maar die kleinen zelf dan?

Lang stond hij dien avond bij hun bedjes, voelde verwijt, dat hij ze verwaarloosd had, en wist niet, hoe ze verder te verzorgen . . . .

Weken later, op een van die schoone Meidagen die haast geen lente meer kunnen heeten, zóó bloeit er de zomer reeds in, stond Paul op een middag bij de schuur, om den motor te halen. Hij had een firma in Gouda te bezoeken.

In den tuin speelden Liesje en kleine Paul, bij den zandbak.

De motor stond nog net eender als dien Zondag in April, met het zijspan er aan. Even schrikte hij er van terug, hem te gebruiken. Als hij het zijspan er af schroefde, zou het hem zijn, of wéér een schoone herinnering verzonk. Pijn zou het hem doen. En toch. Je kon met zulke gevoelszaken niet verder komen. 't Moest!

Onder het opzoeken van den sleutel in zijn gereedschapstasch, sprong hij op: Néé! Dát zou hij doen.

— Liesje!

— Ja, Vader!

Over het grind kwam ze aangerend, kleurig in haar roode schortje. Paul pakte ze op en zoende ze op het zacht-donzige snoetje.

— Zeg, wil jij en Broer méé met Pa?

— O ja, heerlijk! — Ze sloeg de armpjes om zijn hals.

— Vraag dan maar aan Rika of ze jullie even aankleedt.

Blij huppelde ze weg, jubelend: „Broer! We gaan rijden!”

Ook in Paul sprong blijdschap omhoog over deze vondst. Zijn twee kindertjes, die zooveel misten. Hij moest meer nog aan hen geven, desnoods dan maar zijn zakenbesognes wat zien te beperken. Of . . . . een moeder zoeken? Maar Rika deed al wat ze kon. En vaak kwam tante To.

Hij reed de motor de schuur uit, vulde de benzinetank, goot olie bij, keek alles even na, sloeg den motor aan en reed het huis langs naar de straat. Even later kwamen Liesje en Broer in manteltje en jasje de deur uit. Paul ging handenwasschen, zijn motorpak aantrekken en zijn aktentasch halen, waarin de papieren waren geborgen, die hij noodig had.

Vol verwachting zaten de kinderen al uit te kijken. Hij trok de plaid over hen heen, verzette Broer wat. Dan een groet aan Rika, gewuif van Liesje en Paultje . . . . daar ging hij. Toch mèt het zijspan, nu ook weer bergend gansch zijn schat, als voor hun geboorte, toen hij Gré vaak meenam.

Door den stralend-zonnigen middag met overal de weelde van nog steeds groeiend groen, wijd om hem heen de zuivere atmosfeer van doorzonde lucht, stormde hij over een gladden buitenweg, langs een vaart met groenten- en bloemenschepen, bedacht dan plotseling dat hij kalmer rijden moest voor de kleinen. Waarom ook te haasten in dit overal-zegenende zonlicht. Daar bij de bocht onder die linden moest hij nòg meer vertragen. Even keek hij naast zich . . . . ontroerde en voelde iets warm-vochtigs branden achter de oogen. Liesje had haar armpje om Broer heengeslagen, deed zijn willige hoofdje tegen haar aanrusten voor het schokken . . . . als een . . . . moedertje. Zóó zag het Paul als een openbaring. Aan den kant van den weg deed hij stilstaan, zwaaide zijn been den motor af. Het rook hier heerlijk van lindebloesem. De rust na den motorronk zegende. Kwasi om wat te verschikken aan hun kleeren stond hij naast hen, ontroerd.

— Houd-jij Broer zoo lekker vast, hè?

— Liesje nou mijn moeke! zei Paultje, heb ze gezegd!

— O ja? Dat 's lief van Lieske, hoor. Paul kuste zijn schatten.

— Moeke is nou in den hemel, hè Paatje?

— Ja, Liesje. Wil Liesje nu ook voor Pappa moedertje zijn?

Even trok ze een ernstig gezichtje, nadenkend.

— Wil je, Liesje? Want Pappa heeft nu ook geen moedertje meer.

— Moeke bij Jezus! riep Paultje.

— Ja Vader, als ik gróót ben zal ik ook voor U moedertje zijn.

Is dat goed?

— Ja, kindje. Da's echt hoor. Hij knuffelde ze, wonderlijk bewogen.

— Maar U moet niet huilen dan.

— Nee, lieverd. Ik huil toch niet?

— Wel waar, uw koon is nat.

— O, maar Liesje, dat is van blijdschap, dat ik óók weer een moedertje krijg.

Toen moest hij zich afwenden. Want de ontroering werd hem te sterk.

Als een Godsboodschap, dat kinderstemmetje, kwam het tot hem.

Hoe had hij zelf naar oplossing gezocht, er om geworsteld in de laatste weken. En hoe had hij zich bezorgd gemaakt. Maar nergens

uitweg gezien. En terwijl kwam het leven zelf hem al den weg wijzen . . . . neen, God-Zelf.

Onder zijn verderen tocht sloeg het dan ineens in hem op als een prachtige vreugde. 't Was Gré, die in Liesje wéér kwam, die hij in Liesje hervond. Kleine schat, die hem, den grooten man, beschaamd stelde met zijn zoeken naar iemand, die ze niet eens noodig bleek te hebben, omdat ze het zelf wou zijn. O, als God hem nu hielp om kind te wezen. Dan kon hij zijn ideaal heel zijn leven volhouden: Gré zijn groote en eenige liefde.

Iets van de lente-blijheid der natuur, de zomervreugde al bijna, kwam in zijn moegevochten ziel, en onder zijn vliegen op den motor door, welde een gebed in hem op om behoud voor Liesje, zijn tweede Gré.
